

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування закладу вищої освіти)

Географічний факультет
(назва інституту / факультету)

Кафедра Фізичної географії, геоморфології та палеогеографії
(назва кафедри)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан географічного факультету

Заячук М.Д.

«_____» 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ГЕОГРАФІЧНІ ЕКСПЕДИЦІЇ ТА МАРШРУТИ
(назва навчальної дисципліни)

вибіркова

(вказати: обов'язкова / вибіркова)

Освітньо-професійна/
освітньо-наукова програма Геосистеми та георизики
(назва програми)

Спеціальність 103 Науки про Землю
(вказати: код, назва)

Галузь знань 10 Природничі науки
(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
(вказати: перший (бакалаврський) / другий (магістерський) /
третій (освітньо-науковий))

Факультет /
навчально-науковий інститут Географічний
(назва факультету/ навчально-наукового інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців
за вказаною освітньою програмою)

Мова навчання українська
(вказати: на якій мові читається дисципліна)

Чернівці 2025 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Географічні експедиції та маршрути» складена відповідно до освітньо-професійної /освітньо-наукової програми «Геосистеми та георизики»

Розробник (ки):

к. геогр. н., асист. Дячук Аліна Іванівна
(П.І.Б. авторів, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Викладач (чі), що забезпечує читання даної навчальної дисципліни:

к. геогр. н., асист. Дячук Аліна Іванівна
(П.І.Б. викладача (ів), посада, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії
Протокол № 1 від «26» серпня 2025 року

Завідувач кафедри

Рядуш
(підпис)

Богдан РІДУШ

Схвалено методичною радою географічного факультету

Протокол № 1 від «28» серпня 2025 року

Голова методичної ради

Андрусяк
(підпис)

Наталя АНДРУСЯК

Мета дисципліни

Мета дисципліни «Географічні експедиції та маршрути» сформувати у студентів систему знань про організацію, проведення та науково-методичне забезпечення географічних експедицій і маршрутів, оволодіти практичними навичками планування, підготовки та реалізації польових досліджень, а також аналізу та узагальнення зібраних матеріалів. Курс спрямований на розвиток умінь працювати в польових умовах, формувати експедиційні програми, складати маршрути різного рівня складності, здійснювати спостереження за природними та соціально-економічними об'єктами, застосовувати сучасні геоінформаційні технології та картографічні методи, що забезпечують якісне виконання наукових і практичних завдань.

Результати навчання

ЗК03. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК07. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК09. Здатність працювати в команді. ЗК10. Навички забезпечення безпеки життєдіяльності.

ЗК11. Прагнення до збереження природного навколишнього середовища.

ФК14. Знання та розуміння теоретичних основ наук про Землю як комплексну природну систему.

ФК15. Здатність застосовувати базові знання фізики, хімії, біології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні Землі та її геосфер.

ФК21. Здатність самостійно досліджувати природні матеріали (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і звітувати про результати.

ФК23. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у геосферах, їх властивості та притаманні їм процеси.

ПРН04. Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в області наук про Землю.

ПРН08. Обґрунтовувати вибір та використовувати польові та лабораторні методи для аналізу природних та антропогенних систем і об'єктів.

ПРН17. Вміти створювати, редагувати карти і проекти ГІС природних процесів і явищ.

Опис навчальної дисципліни Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	4	3	90	16	14	-	-	60	-	Іспит

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви	Кількість годин
-------	-----------------

змістовних модулів і тем	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1.												
Тема 1. Історія та значення географічних експедицій	6	2				4						
Тема 2. Класифікація та типологія географічних експедицій	6		2			4						
Тема 3. Типи та класифікація географічних експедицій	6	2				4						
Тема 4. Складання плану та маршруту експедиції	6		2			4						
Тема 5. Організація та підготовка експедиції	6	2				4						
Тема 6. Підготовка експедиційної групи та спорядження	6		2			4						
Тема 7. Методи польових географічних досліджень	6	2				4						
Тема 8. Методи польових фізико-географічних досліджень	6		2			4						
Разом М1	48	8	8			32						
Змістовний модуль 2.												
Тема 9. Польові дослідження фізико-географічних об'єктів	6	2				4						

Тема 10. Методи польових соціально- економічних досліджень	6		2			4						
Тема 11. Польові дослідження соціально- економічної географії	6		2			4						
Тема 12. Безпека та дії в екстремальних умовах	6			2		4						
Тема 13. Безпека і дисципліна під час експедицій	6		2			4						
Тема 14. Камеральна обробка матеріалів експедиції	6			2		4						
Тема 15. Камеральна обробка матеріалів та представлення результатів	6		2			4						
Разом М2	42		8	6		28						
Усього годин	90		16	14		60						

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1	Історія та значення географічних експедицій 1. Перші подорожі та географічні відкриття. 2. Великі географічні експедиції Нового часу. 3. Розвиток експедицій в Україні та світі у XX–XXI ст. 4. Наукове та практичне значення експедицій для географії.
2	Типи та класифікація географічних експедицій 1. Критерії класифікації (за метою, масштабом, тривалістю, складом учасників). 2. Науково-дослідні експедиції. 3. Освітні та навчальні маршрути. 4. Туристично-краєзнавчі подорожі. 5. Сучасні міждисциплінарні експедиційні проекти
3	Організація та підготовка експедиції 1. Вибір мети та завдань експедиції. 2. Складання маршруту і логістика пересування. 3. Формування експедиційної групи та розподіл обов'язків.

	4. Матеріально-технічне забезпечення. 5. Юридичні та безпекові аспекти підготовки.
4	Методи польових географічних досліджень 1. Традиційні польові методи (спостереження, опис, вимірювання). 2. Використання приладів та технічних засобів. 3. Картографічні методи у польових умовах. 4. Сучасні геоінформаційні та дистанційні технології. 5. Поєднання польових і камеральних методів.
5	Польові дослідження фізико-географічних об'єктів 1. Методи дослідження рельєфу та геологічної будови. 2. Вивчення кліматичних та метеорологічних умов. 3. Дослідження ґрунтів і рослинності. 4. Водні об'єкти як об'єкти експедиційного вивчення. 5. Комплексна характеристика ландшафтів
6	Польові дослідження соціально-економічної географії 1. Методи збору соціально-економічної інформації в експедиціях. 2. Опитування, анкетування, інтерв'ювання. 3. Вивчення поселень, інфраструктури та господарства. 4. Дослідження населення та його мобільності. 5. Географія культури й туризму у маршрутних дослідженнях.
7	Безпека і дисципліна під час експедицій 1. Основні правила техніки безпеки в польових умовах. 2. Організація побуту та харчування. 3. Надзвичайні ситуації та дії в екстремальних умовах. 4. Медична підготовка та надання першої допомоги. 5. Етичні норми поведінки у природному та соціальному середовищі.
8	Камеральна обробка матеріалів та представлення результатів 1. Систематизація та аналіз польових даних. 2. Картографічна візуалізація результатів. 3. Використання ГІС для обробки інформації. 4. Оформлення звіту експедиції. 5. Публікації, виставки, презентації як форма популяризації результатів.

Тематика практичних занять з переліком питань

№ з/п	Назва теми (питання / завдання)
1	Класифікація та типологія географічних експедицій 1. Ознайомлення з різними видами експедицій (наукові, навчальні, туристично-красознавчі). 2. Приклади міжнародних і національних географічних досліджень. 3. Класифікація експедицій за критеріями мети, масштабу, тривалості. 4. Розробка схеми класифікації експедицій.
2	Складання плану та маршруту експедиції 1. Вибір об'єкта і регіону дослідження. 2. Визначення мети та завдань маршруту. 3. Розробка схеми пересування (логістика, часові рамки). 4. Використання топографічних карт та ГІС при плануванні маршруту. 5. Презентація маршруту у вигляді карти-схеми
3	Підготовка експедиційної групи та спорядження 1. Розподіл обов'язків між учасниками експедиції. 2. Складання списку необхідного спорядження. 3. Вибір обладнання для польових географічних досліджень.

	4. Планування харчування та побуту в експедиційних умовах. 5. Складання «експедиційного рюкзака».
4	Методи польових фізико-географічних досліджень 1. Вимірювання мікрокліматичних показників (температура, вологість, вітер). 2. Визначення складу ґрунту та його властивостей. 3. Вивчення рослинності: закладання пробних площ, складання описів. 4. Дослідження водних об'єктів (швидкість течії, прозорість, температура). 5. Ведення польового щоденника.
5	Методи польових соціально-економічних досліджень 1. Опитування місцевого населення (методика інтерв'ювання). 2. Складання анкети для збору соціально-економічної інформації. 3. Вивчення інфраструктури населеного пункту (транспорт, заклади освіти, культури, медицини). 4. Спостереження за господарською діяльністю. 5. Складання соціально-економічного профілю території
6	Безпека та дії в екстремальних умовах 1. Основи техніки безпеки під час подорожей. 2. Надання першої медичної допомоги у польових умовах. 3. Дії при нещасних випадках та надзвичайних ситуаціях. 4. Тренування з орієнтування на місцевості (карта, компас, GPS). 5. Моделювання надзвичайної ситуації та відпрацювання алгоритму дій.
7	Камеральна обробка матеріалів експедиції 1. Систематизація зібраних матеріалів (щоденники, анкети, вимірювання). 2. Побудова графіків, таблиць, картосхем. 3. Використання ГІС для аналізу результатів. 4. Написання короткого експедиційного звіту. 5. Презентація результатів дослідження.

Індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ)

№	Завдання до тем
1	Історія та сучасність географічних експедицій в Україні: внесок у розвиток науки.
2	Дослідження Карпатських експедицій: особливості маршрутів та об'єкти спостережень.
3	Подорожі Миклухо-Маклая: географічний та культурологічний аспект.
4	Роль морських експедицій у відкритті нових земель і формуванні сучасних карт
5	Туристично-краєзнавчі маршрути Поділля: географічні та історичні особливості.
6	Екологічний стан заповідників України та організація наукових експедицій у них.
7	Географічні маршрути дослідження Дніпра: природні комплекси та антропогенний вплив.
8	Внесок українських науковців у розвиток полярних експедицій.
9	Сучасні підходи до організації студентських експедицій: освітній і науковий ефект.
10	Порівняння наукових і туристичних маршрутів: спільні та відмінні риси.

Завдання для самостійної роботи студентів

№	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	Кількість год.
1	Поняття та класифікація географічних	Конспект та схема класифікації	2

	експедицій.	географічних експедицій	
2	Історія розвитку експедиційних досліджень у світі.	Конспект розвитку експедиційних досліджень на прикладі одного регіону	2
3	Внесок українських дослідників у розвиток географічних експедицій.	Конспект внеску одного з українських дослідників	3
4	Методи організації та планування географічних експедицій.	Конспект методів та планів експедицій	2
5	Документальне оформлення експедиції та маршрутів.	Конспект розробленого маршруту з повною документацією	2
6	Техніка безпеки під час експедиційних досліджень.	Конспект та схема техніки безпеки в експедиціях	2
7	Види транспортних засобів для проведення експедицій.	Конспект видів транспорту в експедиціях та їх комбінації (на прикладі маршруту від України до антарктичної станції Академік Вернадський)	2
8	Методи збору польових географічних матеріалів.	Схема методів збору польових географічних матеріалів	3
9	Використання GPS та цифрових карт у сучасних експедиціях.	Методи використання цифрових карт у сучасних експедиціях	2
10	Польові щоденники: структура та методика ведення.	Схема польового щоденника	2
11	Організація харчування та побуту під час експедиції	Скласти меню на 10 людей для експедиції на 20 днів зі списком посуду	2
12	Використання аерофотозйомки та дронів у географічних дослідженнях.	Метод створення детальної карти за допомогою дрона	2
13	Особливості проведення експедицій у гірських районах	Написати детальний лист спорядження яке необхідне для сходження на Монблан	2
14	Арктичні та антарктичні експедиції: проблеми та перспективи	Написати основні труднощі в організації полярних експедицій	2
15	Морські експедиції та їхнє значення для науки	Які функції виконують морські експедиції для науки	2
16	Дослідження річкових маршрутів: завдання та методика	Особливості організації річкових експедицій як за допомогою суден, так і невеликих човнів	2
17	Туристично-краєзнавчі маршрути: розробка та реалізація.	Скласти туристично-краєзнавчий маршрут околицями Чернівців	2
18	Польові геоботанічні дослідження в експедиційних умовах.	Розписати особливості геоботанічних експедицій	2
19	Вивчення геоморфологічних процесів у рамках експедиції.	Розписати якими засобами та методами вивчається рельєф під час комплексної експедиції	2
20	Дослідження кліматичних умов у різних регіонах експедицій	Які засоби та методи для вивчення клімату застосовуються в комплексних експедиціях	2
21	Етнографічний аспект географічних експедицій.	Скласти етнографічну екскурсію в обраній частині Чернівецької області	2
22	Геоекологічні проблеми під час експедиційних досліджень	Визначити з якими геоекологічними проблемами стикаються експедиціях	2

23	Внесок експедицій у розвиток туристичної галузі.	Розписати як саме експедиції впливають на створення туристичних маршрутів	2
24	Карпатські експедиційні маршрути: природні та культурні об'єкти.	Скласти експедиційний маршрут в межах Карпат	2
25	Експедиції на території Полісся: особливості та результати.	Скласти експедиційний маршрут в межах Полісся	2
26	Дослідження біосферних заповідників України.	Скласти перелік наукових робіт в біосферних заповідниках України	2
27	Розробка авторського маршруту для навчальної експедиції.	Розробка авторського маршруту для навчальної експедиції	2
28	Перспективи розвитку віртуальних географічних експедицій.	Створення віртуальної експедиції на обраній території	2
29	Організація студентських навчально-польових практик.	Створити план студентської практики на 10 днів	2

Методи навчання

- практичні заняття,
- наочні методи (презентації, відеоматеріали, YouTube канал кафедри «Цілком природно»),
- робота з книгою: навчально-методичною, науковою, доповідями тощо,
- електронне та інтерактивне онлайн-навчання (дистанційні).

Система контролю та оцінювання

Контроль знань студентів ґрунтується на здійсненні поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких способів діагностики, як практичні і самостійні роботи, тестування, індивідуальні завдання, письмове і усне опитування. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

Методами контролю є: усний, письмовий (розгорнута відповідь), тестовий при застосуванні індивідуальної та фронтальної перевірки знань, умінь і навичок студентів.

Контроль засвоєння знань та набуття умінь і навичок при виконанні практичних робіт здійснюється шляхом їх поточної перевірки.

Форма підсумкового контролю – іспит у формі захисту та письмового звіту за результатами індивідуального науково-дослідного завдання.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Розподіл балів які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)	К і л ь к і с	С у м а р
---	---------------------------------	-----------------------

Змістовний модуль № 1								Змістовний модуль № 2								Т Ь Б А Л І В (з А Л І К О В А / Е К З А М Е Н А Ц І Й Н А Р О Б О Т А)	Н А К - Т Ь Б А Л І В		
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 1 0	Т 1 1	Т 1 2	Т 1 3	Т 1 4	Т 1 5	Т 1 6				
3	4	3	4	3	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	0	1 0 0

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Що таке географічна експедиція та які її основні ознаки?
2. Які існують класифікації експедицій?
3. Назвіть етапи підготовки географічної експедиції.
4. Які завдання вирішують сучасні географічні експедиції?
5. У чому полягає значення географічних експедицій для науки?

6. Які види маршрутів виділяють у географічних дослідженнях?
7. Що таке маршрутна карта і які дані на ній відображаються?
8. Які основні принципи складання маршруту експедиції?
9. Які документи оформлюються під час організації експедиції?
10. Які методи збору польових матеріалів використовують у географії?
11. Яке значення має ведення польового щоденника?
12. Які прилади застосовуються у сучасних експедиціях?
13. Що таке GPS-трекінг і для чого він використовується?
14. Які правила техніки безпеки важливі в експедиції?
15. Як організується харчування та побут учасників експедиції?
16. Які особливості експедицій у гірських районах?
17. З якими труднощами стикаються експедиції у пустелях?
18. Які проблеми виникають під час арктичних і антарктичних експедицій?
19. У чому особливості морських експедицій?
20. Які завдання вирішують річкові експедиційні маршрути?
21. Які відмінності між науковими і туристичними маршрутами?
22. Які види транспорту використовують у різних типах експедицій?
23. Яке значення мають авіа- та дрон-зйомки у дослідженнях?
24. Як проводиться геоботанічне вивчення території в експедиції?
25. Які методи дослідження клімату застосовуються в експедиціях?
26. У чому полягає геоекологічна роль експедицій?
27. Що таке студентські навчально-польові практики?
28. Яке значення мають експедиції для підготовки географів?
29. Назвіть відомих українських мандрівників та їхні маршрути.
30. У чому внесок Миклухо-Маклая в географічні дослідження?
31. Яке значення мали експедиції Х. Колумба та Дж. Кука?
32. Чим відрізняється наукова експедиція від дослідницько-туристичної?
33. Які географічні експедиції проводилися на території України?
34. У чому особливості експедицій у Поліссі?
35. Які експедиційні маршрути Карпат є найвідомішими?
36. Які об'єкти досліджуються у біосферних заповідниках України?
37. Як правильно скласти план маршруту експедиції?
38. Які карти й атласи використовуються при плануванні маршруту?
39. Які перспективи розвитку віртуальних географічних експедицій?
40. Яке практичне значення мають результати експедиційних досліджень?

Рекомендована література

Основна

Арїон О. В. Рекреаційна географія: парадигми та вектори розвитку: навчально-методичний посібник до спецкурсу для студентів освітнього рівню «магістр» спеціальності 106 - Географія (електронне видання). 2023.

Арїон О. В. Географія подорожей та туризму: навчально-методичний посібник до спецкурсу для студентів освітнього рівню «бакалавр» спеціальності 106 Географія (електронне видання). 2023.

Бортник С., Погорільчук Н., Ковтонюк О. Навчальна практика з основ польових досліджень геосфер (геологічні дослідження): навчальний посібник. 2025. .

Винниченко І. Ризики в туризмі: Навчально-методичний посібник. 2014.

Винниченко І.І. Туристське краєзнавство з основами безпеки в туризмі: хрестоматія до вивчення дисципліни (для здобувачів ОР Бакалавр спеціальності 242 «Туризм») – 2022.

Винниченко І. Воєнний туризм: хрестоматія до вивчення дисципліни (для здобувачів ОР Магістр спеціальності 242 «Туризм та рекреація») . – 2023.

Галицький В., Галицька Н. Географічні відкритті, дослідження і дослідники Київ: Радянська школа. 1988г. 240с.

Купач Т.Г., Дем'яненко С.О. Польові природничо-географічні дослідження територій: навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «географія» та «освіта». 2017. (з табл., картами та рис.)

Купач Т.Г., Гринюк О.Ю. Географічні інформаційні системи: практичне застосування у географічних дослідженнях//навчальний посібник для студентів денної форми навчання спеціальностей «Географія» та «Середня освіта: географія» / 2-ге видання, доповнене. 2021.

Любіцева О.О., Романчук С.П., Кочеткова І.В., Винниченко І.І., Михайленко Т.І. Туристичне краєзнавство: Канівщина: навчальний посібник. 2017.

Любіцева О.О., Шпарага Т.І. Музейний туризм: навчальний посібник. 2021

Додаткова

Самойленко В.М., Діброва І.О. Імовірнісні методи в геоecології та аналізі сервісів довкілля: підручник-монографія (електронна версія). 2025.

Смирнов І.Г., Любіцева О.О. Логістика в туризмі. Міжнародний туристичний бізнес і логістика в туризмі: навч.посіб. 2024.

Смирнов І.Г., Любіцева О.О. Логістика в гостинності. Міжнародний туристичний бізнес і логістика в туризмі: навч.посіб. 2024.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Google Street View Studio

Google Maps

Google Earth

Google Earth Pro

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Викладання ОК «Географічні експедиції та маршрути», контроль й оцінювання знань і вмінь студентів спрямовані на дотримання вимог академічної доброчесності (*Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича* (<https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu.pdf>), *Положення про виявлення та запобігання плагіату в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича* (https://www.chnu.edu.ua/media/f5eleobm/polozhennya-pro-zapobihannia-plahiatu_2024.pdf).

Студенти несуть особисту відповідальність за випадки їхнього порушення, враховуючи плагіат, списування, підказування тощо. У разі виявлення академічної недоброчесності вперше бали, зараховані студентові/ці за виконане завдання, скасовуються. Повторна практика недоброчесності може призвести до анулювання всіх нарахованих за курс балів.